

Skene

Tröstad hd

Hartösa s:n

1929

2523

Uppf. Ernst Andersson

Ben. Per Mårtensson

1

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Pysstringarna i "Syrekull"

På Gunnarup nr 1

Hartösa

Pysstringarna i

"Syrekull"

(Hartösa s:n) låg för en kulle, som kallades "Syrekull". Den låg på den jord, som Olof Nilsson nu har. Nu är kullen utjämnad. Här sa man, att det förut bodde pysstringar.

På nr 2 blev man en gång av med ett barn, berättade om sin morfar. Man trodde att pysstringarna i "Syrekull" hade tagit det. Föräldrarna sa: "Ja, visste vi att vårt barn hade kommit till "Syrekull", så skulle vi skänka den fetaste grisen vi har (för att få det tillbaka)". Barnet kom aldrig till rätta igen.

Vättaljus

Iceland hittas man

Vättaljus

vättaljus i jorden. De skulle ha varit
ljus, som loavätta haft och bränt. Man
kunde se på dem ljus för, som stod stilla
och lyfte med en liten, grann låga.

Bäckhästen.

Bäckhästen brukade

narra piggar att rida på sig. Han sträckt
sig lång på att alla kunde få plats.
När de väl hade kommit upp på ryggen
på honom, sprang han ut i bäcken med
dem.

Därför brukade de alltid säga till
mig, när jag var pig: "Pig, ajta di
fjor bäckhästen!"

Bäckhästen

Rida på bäckhäste

Varna för bäckhästen

Marlön an., Sk.
Uppst. 1929.

2523

4

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Goemisse

Goemisse

(Talesätt)

När vi var små och
var lata och inte ville göra något bruka-
de man säga: "Ajta di jag förr Goe-
Nisse, så inte har kommit på ryggen
på di "

Spökeerierna vid "Greve Skalle".

På Hartösa fälad låg
en backe som kallades "Greve Skalle". Den
är utjämnad nu. Här hade man natte-
tid sett krigsfolk, som "varede" och stridde.

Spökeerierna vid
"Greve Skalle"

Väderleksmärken

"Skovarna ser på tjocka
sid, det blev bestämt köst" brukade en
gammal man "Jens Rödving" (Jens Persson)
saga.

Väderleksmärken

Om det är rätt kring eller det
går ut "strålar" från solen, när den går ner,
blir det storm.

Kloka

Bengta, en kätting i Träffaluset (num. Mossalus, Gummarp, Herlösa s:n) kunde bota sjukdomar. När man var liten och fick tandvärk, sprang man alltid till henne. Hon strök då med handen över kinden. Om det gjorde något på sig, vet jag inte, men tandvärken "lenade".

Om "edor" kunde hon bota. Hon höll då om det sjuka fingret samt "vischa" (viskade) något.

Hon kunde också "skriva" bort ringormar. Hon "skrev" med en knappnål en "krisp"

Kloka.

Bengta ("Träffan")

Tandvärk

"Edor"

Ringormar

(Krets, cirkel) runt ringormen och num-
lade något.

När man var "glutt", gick man till och drack
nr "vannhöl". Blev man så dålig, sprang
man genast bort till Bengta. "Du har
drucked skarn," sa hon då. Jag vet inte
hon gjorde något, men man blev bra ändå.

"Dricka skarn"

Anders Jönsson. En man i Hummeber-
ga kunde bota för skäver. Han målte
bort dem med ett band. Han hette Anders
Jönsson.

Anders Jönsson
skäver

Levan

Levan

Om Levan i Viken
berättas många historier.

En gång hade en kvinna tagit en päcka tyg från en nabo kvinna. Den bestyckna gick till Levan för att få reda på vem som stulit päckan. Det ville inte Levan ontala men han sa, att hon kunde se efter när de tvättade i nabo ställen; då skulle den som tagit päckan stå naken. Om det slog in, vet jag inte.

Skaffa tjuvgods till
rätta o. dyl.

Vi hade en gång blivit av med tre par. Jag gick då till Levan. Han ville ej säga vem som tagit dem, men sa, var de

2523

Kommit här och var de stora djurade i
^{Summarp}
~~Åttarf~~. När vi kom dit, hade de slaktat
fären, men skinnen kände vi igen.

10

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Maran

Om mören kröps genom Hur en kvinna blev mara
en "fölatkam", kom barnet, som hon födde,
att bli mara, om det var en tös.

Maran brukade gå på hästarna och Skyddsmedel mot maran
kryta ihop manen på dem. Man kunde
bli fri från henne, om man letade upp en
sten med hål igenom (steyxa?) och träd-
de ett band genom hålet och på hängde
upp stenen i taket över hästarna.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Hammarlunda kyrka.

Hammarlunda kyrka

Hammarlunda kyrka Stätt se'n syndafloden

skulle ha legat sin syndafloden, sa' de gamle.

Midsommaraften brukade man botar sjukdomar gå runt kyrkan, för att få bot mot sjukdomar, och bewaffna till kyrkan.

Kortet bet.

2523

Uppst. Kungl. Skolan

Harlösa oca

LUND UNIVERSITY
FOLKMINNESBOKIV.

Ben. Per Mårtensson

1929

Föd i Harlösa

Harlösa kyrka

Harlösa kyrka.

Byggandet.

När man skulle bygga kyrkan i Harlösa, ville man bygga den på Pry fälod. Man hade börjat att köra sten dit. Men det gjorde ingen nytta, för den sten, som kördes dit på dagen, bars bort igen på natten. Till slut måste man bygga försäket ut i stället bygga kyrkan på det ställe, där den nu ligger.

2523

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Julen i min barndom

Lillejulafton hade man "muljebroöd". Brödet skars i skivor och lades ner i spad, som man fyllt, när man kokt kött. Här fick brödskiivorna ligga en stund, varefter de togs upp och äts.

Julen i min barndom

Lillejulafton.

Julafton var stugan särskilt prydd. I taket hade man en krona av revad halm, "borskrona" (revad halm = halm som dragits genom en lång-halmspeva; sådant halm brukade användas för täckning av kalvtek). Den var gjord så, att ytterst var en stor krona och inne i och i hörnen hängde små. Ibland

Julafton

voro stråna färgade. På de andra ställena hade de ibland kronor av borst. Somliga hade också under "boskronan" en jägel hängande. Dessa voro gjord av klippt tyg. På bänkarna lades värnader. Likaledes fästes upp en värnad på väggen bakom "borämnens bänken". Runt om i stugan sattes upp "julapparer" på väggarna. Det var bilder som man köpte och satte upp utan både glas och ram. Någon julgran hade man inte i min barndom, men den började komma i bruk sen. Vid "borämnens" låg tre bröd, ett grovt, ett sött och en kaka glömsketat. De låg där hela julen över. — Tjänarna och soldaterna fick också till julen en kaka sött bröd. Annars bakades mest koring, som man hade till "morkesmad".

Th.
Frosta 20
Karlösa 1929
Uppl. Ernst Ruden
han

Ker. Per Skerfvelin

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Julaftron kom man en förr än vanligt,
 Lite förr kvällen bjöds på kaffe. Sen
 gick man ut för att skåta om "krogen",
 som fick dö den kvällen. Sen vi
 skåte omkring fick vi kaka och öst, bröd
 och smör och ost samt gröt. Härefter
 drömlingade man kvällen med att spela
 kort och berätta historier. Senare på
 kvällen serverades lutpisk och kakor:
 klenor och gorän.

Julaftron fick ljussnute släckas. Red ljus var
 stängt för mannen och ett för kvinnan. De
 skulle stå, liksom de brann mer. Dens ljus, som
 brann mer först, den skulle dö först

När man tagit av sig kinnat julaftron, skulle
 man breda ut det på golvet med bröst-
 sidan nedför. Så skulle det ligga julnatten.
 Jaldagsmorgon såg man efter hur det låg.
 Hade det vänt sig om under natten.

LUNDS UNIVERSITETS
 FOLKMINNESARKIV

Tyden julaftron
 och julnatten

skulle ägaren då under året (västa år?)

Juladagsmorgon fick man inte gå fastande ut till "krogen".

Juldagen

Man brukade därför äta ett äpple innan.

Denna morgon fick hästarna pepparrot och salt och korna taktök och salt.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Julotta hölls aldrig i Hartösa. Istället brukade man höra till julotta i Övedsklosters kyrka.

Handwritten notes in cursive script, including names like "Karlsson" and "1771/1772".

Juldagsmorgon brukade man bär bränna hjärtumror ändå från gården upp till kyrkan. När man sen höjde hem, brukade man stanna vid i Hartösa, när det var fört mässan där, och höra på mässan.

Tidigt Annandagsmorgon brukade drängarna gå ut "gödsla" på valoställen. Detta gjorde de bara på spektakel. De väckte gödseln in i stallen och lade den fram för dörren, så att den inte gick att öppna.

Annandagen

Staland. För de veta och sandade ut enade

Vertical handwritten notes in cursive script, including "1771/1772" and "Karlsson".

i stallen, ryktade ögen och vände dem,
Så att de kom till att stå med huvudet ut
från ställen.

I dagningen red drängarna Staffan. De
skulle härvid rida över rinnande vatten
och vattna hästarna. På hemvägen red de
genom hela byn. Särskilt skulle de rin på
de ställen, där de fört varit och skjutit.
Pigorna ljödo då på äpple och brännvin.

Om visan, som de sjöng, minns jag endast
följande:

Staffan var en stalldräng,
stalldrängen vattnar sina hälar gem
i ra, i ra

De två de voro vita,
de två de voro röda.

den finte den var äppelgrå,
den rider jag själva Staffan på,

i ra, i ra

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2523
Annandags kväll började man
med julagillena, som sen fortsatte på det
samma stället efter det andra under någon av
de andra "heliga kvällarna". Det brukade vara
drängarna, som gjorde julagille. Påskagille
gjorde däremot pigorna. Julagillena började
vid 8-tiden, då man sköts i kring, och sen
fortsatte de till det blev dag. Man dansade
"jolscha", kvadrilj o. syl. Det bjöds på kaffe
med klenor, godis och skorpor samt under
natten på smörmatar med ost på. Karlarna
trakterades dessutom med brännvin och
toddy.

Julagille. 19

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Under någon av högtids-
kvällarna brukade man gå "julaspröge". Ibland
fångade man en gräsparr, gick tygt in i någon
av gårdarna, öppnade kvickt dörren till stugan
och släppte in fågeln. Den ställde till
mycket förargelse, för den flög mot ljuset o.

Julskämt

släckte dem. "Gå om" ²⁵²³ "svinafoden" var
också vanligt. Ibland följde en lapp med
foten, där man skrivit och önskat god jul.

Den som kastat svinafoten skulle man söka
ta fast. Han skulle trakteras med lika
många puppar, som där var ben i foten.

Folkminnen upptecknade efter Per Mårtensson, Gunnararp.
Lomshällsföreläsning.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Pysplingarna i "Syrskull"	1.
Vättaljus	2.
Bäckhästan	3.
Boemisse (salerätt)	4.
Spåkerierna vid "Greve Skalle"	5.
Väverleksmärken	6.
Floka ("Fräffan" och Anders Jönsson)	7.
Ärvan	9.
Maran	11.
Stammalunda kyrka	12.
Stortosa kyrka	13.
Julen i min barndom	14.